

luku puolestaan käsittelee saksalaisen, hyväntahtoisen esitetyn Afrikan asutuskolonialismin muistoa elokuvassa *Unser Haus in Kamerun* (1961). Osion viimeinen, Lin-chin Tsain taiwanilaisia elokuvia tarkasteleva luku on kirjan ainoa, joka kuvaa muuta kuin eurooppalaisperäistä asutuskolonialismia. Han-kiinalaisten asuttajakolonialistien ristiriitaista suhdetta niin manner-Kiinaan, Yhdysvaltoihin kuin Taiwanin alkuperäisväestöihin tarkasteleva essee on erinomainen myös monia muita lukuja ”elokuvallisemmassa” otteessaan. Tarkastelun kohteena ovat tarinan lisäksi vahvasti myös esimerkiksi elokuvan äänimaailma ja kuvakulmat.

Syntyperäisiin asukkaisiin keskittyvä kokonaisuus alkaa Barry Juddin luvulla aboriginaali-päähenkilön maskuliinisuuden ambivalenteista elementeistä valtavirraltaan asutuskolonialisessa yhteiskunnassa Ivan Senin elokuvissa. Natale A Zappian essee tuo kiinnostavasti esiin, kuinka Tynnenmeren luoteisrannikon Kwakwaka’wakw-alkuperäiskansa onnistui säilyttämään osan asutuskolonialistien kieltämää kulttuuriaan jälkipolvien nähtäväksi kolonialistisista lähtökohdista tehdyssä dokumenttielokuvassa. Ainoassa latinalaiseen Amerikkaan keskittyvässä luvussa M. Bianet Castellan os pohtii asuttajakolonialistisen narratiivin ja alkuperäiskansojen yksipuolisten kuvausten pysyvyyttä ja riittämättömyyttä latinalaista Amerikkaa käsittelevissä elokuvissa. Osion viimeisessä luvussa Misha Kavka ja Stephen Turner pohtivat uudemman uusiseelantilaisen elokuvan navigointia ja yhteisöllisyyden luomista väkivaltaisen koloniaalisen historian ja sen tahallisen unohtamisen sekä kansakunnan yhteisten mediamuistojen maastossa. Osion artikkelit ovat hyvin kirjoitettuja ja tarpeellinen lisä, mutta lukijana jäin kuitenkin kaipaamaan vielä analyysia sellaisista alkuperäiskansojen edustajien tekemistä elokuvista, jotka on nimenomaan suunnattu asuttajakolonialistien kertomusten vastaellokuiksi ja kuvaamaan asuttajakolonialistista kokemusta alkuperäiskansojen silmin. Kokoomateos ei käsittele tällaisia elokuvia ollenkaan.

Viimeisessä, tilaan kohdistuvassa osiossa Dominique Brégent-Heald tarkastelee asuttajakolonialistista näkemystä kanadalaisissa, luontomatkailla markkinoivissa 1920–1930-lukujen elokuvissa. Maria Flood puolestaan vertailee Algerin vanhan kaupungin eli casbahin kolonialistisia ranskalaiskuvauksia 1990-luvun Pariisin casbah-maahanmuuttolähiön kuvauksiin, ja Ian-Malcom Rijdsdijk pohdiskelee Hollywoodin varhaisen Hollywoodin kiinnostusta koloniaaliseen Etelä-Afrikkaan ja tämän kuvaamiseen käytettyjä paikkoja. Kirjan päättää Lorenzo Veracinin huikene hieno analyysi avaruuselokuvien *Interstellar* (2014) ja *Cowboys and Aliens* (2011) perustavanlaatuisista sidoksista asutuskolonialismiin.

Yhteenvetona voi todeta, että *Cinematic Settlers* käsittelee ansiokkaasti globaalin asutuskolonialismin elokuvallisia ilmentymiä. Pienenä kritiikkinä esitän kui-

tenkin, että teos keskittyy niin vahvasti asuttajakolonialistisen maailman kuvaukseen itsessään, että jättää johdannossa käsittelemättä sen, miten asuttajakolonialismi eroaa kolonialismista. Muutkaan luvut eivät tätä asiaa juurikaan erittele. Kolonialismia elokuvissa on tutkittu paljon ja myös toimittajat viittaavat suoraan jälkikolonialisen elokuvan tutkimukseen. Siksi olisi ollut tärkeää eritellä selvemmin, miten asutuskolonialismi eroaa (muusta) kolonialismista (ei vain määritellä, mitä asutuskolonialismi on) sekä miten elokuvien asutuskolonialismi eroaa elokuvien kolonialismista ja jälkikolonialismista. Tämä olisi tuonut selvemmin esiin sen, miten tämä teos eroaa aiemmista elokuvallisesta kolonialismin analyyseista. Nyt jotkin käsittelyluvut käsittelevät hyvinkin selkeästi asutuskolonialismia (esimerkiksi Lahti, Veracini) kun taas toisissa luvuissa (esimerkiksi Konzett, Judd) asutuskolonialismin ja muunlaisen kolonialismin erot jäävät häilyvämmiksi. Monipuolinen, hyvin kirjoitettu ja kattava teos kuitenkin houkuttelee ottamaan asiasta tarkemmin selvää ja toimii tärkeänä aihepiiriin tutustuttavana lukemistona. Sitä voikin suositella sekä asutuskolonialismista että elokuvahistoriasta kiinnostuneille lukijoille.

Raita Merivirta, dosentti
Turun yliopisto

1. Lorenzo Veracini, *Settler Colonialism. A Theoretical Overview*. Palgrave 2010.
2. Patrick Wolfe, *Settler Colonialism and the Transformation of Anthropology. The Politics and Poetics of an Ethnographic Event*. Cassell 1999.
3. Patrick Wolfe, Settler colonialism and the elimination of the native. *Journal of Genocide Research* 8:4 (2006), 387–409.

Karjala kansalaissodan kurimuksessa

M.A. Vituhnovskaja-Kauppalaa, A.Ju. Osipova:
V putsine graždanskoi voiny. Karely v poiskah strategij vyživanija 1917–1922. Nestor-Istoria. Moskva–Sankt-Peterburg 2021. 349 s. ISBN 978-5-4469-2003-7.

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen venäläinen historian-tutkimus muutti suuntaansa. Marxilainen näkökulma joutui väistymään ja tilalle tuli geneettinen tutkimus, joka tarkoittaa tieteen tradition mukaista lähdekriittistä tutkimusta. Samalla läntinen ja venäläinen tutkimus ovat lähentyneet. Suomalainen tutkimus on päässyt aikaisemmin suljetuille lähteille sekä tiiviimpään yhteistyöhön venäläisten, virolaisten ja muiden kommunis-

mista vapautuneiden maiden tutkijoiden kanssa. Erityisen mielenkiinnon muodostaa Venäjän Karjalan historia.

Viimeisen parin vuosikymmenen kuluessa on julkaistu paljon Karjalan historiaa koskevaa tutkimusta, joka on työntänyt syrjään kommunistisen esiripun ja tuonut tutkimuksen ulottuville uutta tietoa. Vuosien kuluessa on tutkimuksia kertynyt niin runsaasti, että on syytä julkaista kokonaisesityksiä. Vuonna 2017 E. Dubrovskaja ja N. Korablev julkaisivat teoksen *Karjelija v gody Pervoj mirovoj vojny 1914–1918* (Karjala ensimmäisen maailmansodan vuosina 1914–1918).¹

Tuolle tutkimukselle on jatkoa ja täydennystä M. Vituhnovskajan ja A. Osipovan julkaisema teos. Se jakaantuu 280 sivua käsittävään tutkimusosaan ja 70 sivua käsittävään liiteosaan, jossa esitetään tutkimukseen liittyviä dokumentteja. Tutkimuksen lähdepoija on monipuolinen ja vakuuttava. Arkistolähteitä on kerätty Venäjän keskusarkistoista, Karjalan omista arkistoista sekä Suomen lukuisista arkistoista, joista merkittävin on Kansallisarkisto. Primaarilähteiden lisäksi tutkijat ovat hyödyntäneet varhaisempia dokumenttijulkaisuja, lehdistöä, aikaisempaa tutkimusta, kaunokirjallisuutta ja muistitietoa.

Teos on kahden kokeneen tutkijan yhteistyön tulos. He ovat kirjoittaneet kirjan yhdessä, mutta tekstissä painottuvat tutkijoiden erityisalut. Kirjoittajat ovat jäsentäneet tutkimuksen kronologisesti ja alueellisesti. Kauppala-Vituhnovskaja on kirjoittanut johdannon, luvun Karjalasta Suomen ja Venäjän välissä ennen vallankumousta, katsauksen Karjalasta vallankumousten aikana sekä luvut suomalaisten vapaaehtoisten retkistä Viaan, yrityksestä nostattaa karjalaiset liittymään Suomeen sekä vienalaisten omista kansallisista tavoitteista. Hän on myös kirjoittanut teoksen johdannon ja yhteenvedon sekä koonnut liitteet.

Osipov on kirjoittanut Karjalan kansalaissodan historiografian, katsauksen suomalaisten aktivistien Karjalainnostukseen, suomalaisten hyökkäyksestä Aunukseen, Repolan ja Porajärven aseman muutoksista ja Karjalan kapinasta 1920–1922. Tähän liittyen Osipov lopettaa tekstinsä tarkastellen kapinan seurauksia ja kansalaissodan päättymistä. Yhteisesti kirjoittajat ovat tarkastelleet neuvostovallan toteuttamista Aunuksessa, Karjalan työkansan kommuunia ja Tarton rauhan merkitystä Venäjän Karjalalle.

Teoksen mukana lukijalle välittyvät venäläinen, suomalainen, karjalainen ja kansainvälinen tutkimus. Varsinkin suomalaiselle ja kansallisesti rajoittuneelle tutkimukselle sekä luokkataistelunäkökulmalle teoksella on annettavaa uusina lähteinä ja näkökulmina. Karjalaa ja sen asukkaita tarkastellaan omana kokonaisuutena, mutta myös suomalaisuuden ja venäläisyyden objekteina. Tässä varsinkin suomalaiselle lukijalle on paljon uutta tietoa, sillä heimosotakirjallisuus on yleensä torjunut venäläisen vaikutuksen ja näkökulman. Myöhempi

tutkimus on kärsinyt osittain siitä, etteivät suomalaiset tutkijat ole päässeet venäläisiin lähteisiin.

Suomessa sisällissota kesti nelisen kuukautta, mutta Karjalassa neljä vuotta. Molemmat sodat olivat Venäjän vallankumouksen seurausta, ja tapahtumat maailmalla, Venäjällä ja Suomessa vaikuttivat suurella määrällä Karjalan kehitykseen. Maailmansota teki Karjalasta Luoteis-Venäjän strategisesti tärkeän kohteen. Kuolan niemimaalta ja Vienanmeren rannikolta avautui avoin väylä maailmalle, ja alkaen 1800-luvun lopulta Venäjä oli kehittänyt alueen infrastruktuuria. Maailmansodan ensi vuosina Karjala sai olla rauhassa, joskin se luovutti miehiään armeijalle, ja sen tuotannolla oli merkitystä varusteluteollisuudelle. Sodan aikainen Muurmannin rautatien rakentaminen liitti alueen sotaa käyvään maailmaan ja toi lopulta vallankumouksen Karjalaan. Tekstiä täydentää kuvaliite, jonka kuvat on kerätty Suomen ja Karjalan arkistoista. Pienenä erikoisuutena mainittakoon Suomen Museovirastosta löydettyjen kuvien ottajaksi Pälси Sakari (Пялси Сакари).²

Teoksen informatiivisuutta lisäävät värilliset selityksin varustetut kartat. Niiden ongelmana on mittakaavojen puute. Tätä pidän vakavana puutteena ulkomaisten lukijoiden kannalta, koska heillä ei ole käsitystä Venäjän Karjalan etäisyyksistä. Tietömässä Karjalassa etäisyyksillä ja liikenneoloilla oli suuri merkitys. Henkilöhakemisto olisi myös lisännyt teoksen informatiivisuutta.

Kirjoittajat ovat luoneet monipuolisen ja objektiivisen yleisesityksen Venäjän Karjalasta maailmaa järjestyttäneenä aikana. Teoksen kautta venäläinen lukija pääsee tutustumaan Karjalaa järjyttäneeseen historiaan ilman kansallista ja vallankumouksellista paatosta. Toivottavaa olisi teoksen ilmestyminen pikaisesti suomeksi.

Alpo Juntunen, emeritusprofessori
Maanpuolustuskorkeakoulu

1. Ks. *Historiallinen Aikakauskirja* 2/2020.

2. Pitäisi olla Sakari Pälси.

Viinameri

Raimo Pullat & Risto Pullat:

Viinameri. Salapiiritusevedu Läänemerel kahe maailmasoja vahel (2. päivitetty painos). Estopol 2021. 575 s. ISBN 978-9949-745-920.

Suomen sillasta Viroon puhuttaessa on yleensä kyse henkisestä ja kulttuuriyhteydestä. Kahden maailmansodan välillä tuota yhteyttä hallitsi viinan (pirtun) sala-kauppa. Sen perustana oli Suomen kieltolaki vuosina 1918–1932 ja sen luoma laittoman alkoholin runsas kysyntä.